

as peculiarities of the communication organization. It also reveals some factors that influence the communicative behavior of the interlocutor.

Keywords: *institutional discourse, hotel discourse, communication, category of discourse.*

УДК 811.112.2:303.623:82-92

Шах Б., студ.,
КНУ імені Тараса Шевченка

КОНСТРУКТИВНІ ТА ДЕСТРУКТИВНІ КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ ЖУРНАЛІСТІВ У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ІНТЕРВ'Ю

У статті розглядаються основні комунікативні стратегії, які використовують журналісти в інтерв'ю з політиками, та здійснюється їх класифікація на дві групи – конструктивні та деструктивні.

Ключові слова: *дискурс, комунікація, стратегія, політичне інтерв'ю.*

Журналістику не без підстав називають "четвертою владою". Стосунки між політиками і журналістами впливають, зокрема, на функціонування суспільства, оскільки перші ухвалюють рішення, а останні детально їх вивчають та інформують про них громадськість. Отже, інтерв'ю з політиком вимагає від журналіста особливої підготовки і може стати справжнім викликом, адже потрібно продумати цілий сценарій ведення розмови, зрозуміти мотивацію, бути готовим до імпровізації та не дозволяти собі та співрозмовнику ухилитися від теми чи запитання. Під час інтерв'ю журналіст змушений дотримуватись відповідних принципів спілкування та повинен вміти обрати таку модель комунікативної поведінки, що сприятиме досягненню комунікативної мети. А комунікативна поведінка, у свою чергу, передбачає використання певних комунікативних стратегій.

Актуальність роботи зумовлена недостатнім вивченням лінгвістами комунікативних стратегій саме в рамках політичної комунікації та неналежною увагою до комунікативного аспекту інтерв'ю. Адже дослідженням інтерв'ю займаються переважно у жанрології, мікро- та макростилістиці, рідше – в риторичі. Ми

вважаємо, що інтерв'ю варто дослідити перш за все в комунікативному аспекті.

Мета: розглянути специфіку використання журналістами основних комунікативних стратегій у німецькомовному політичному інтерв'ю та класифікувати їх на конструктивні та деструктивні.

Об'єктом дослідження є німецькомовні політичні інтерв'ю.

Предметом дослідження є комунікативні стратегії та тактики журналістів у німецькомовних політичних інтерв'ю як комплекс мовленнєвих дій, спрямованих на досягнення інтенцій мовця.

Якщо розглядати комунікацію як стратегічний комплекс, то комунікативні стратегії є її невід'ємною складовою. Існують різні підходи до визначення комунікативних стратегій і тактик в цілому та в межах політичного дискурсу зокрема.

Комунікативну стратегію розуміють як головну лінію мовленнєвої поведінки в межах конкретної комунікативної події, що визначається загальною метою комунікації, ситуативним контекстом і уявленням про адресата. Реалізація комунікативної стратегії здійснюється за допомогою різних тактик – сукупності прийомів і засобів для досягнення поставленої мети [Яшенкова 2010, 154-157]. О. Иссерс наголошує на тому, що мовна комунікація – це стратегічний процес, базою для якого є вибір оптимальних мовних ресурсів. Стратегія мовної поведінки охоплює всю сферу побудови процесу комунікації, коли метою є досягнення певних результатів [Иссерс 2002, 10].

Т. ван Дейк описує поняття комунікативної стратегії як "ознаку когнітивних планів, які являють собою загальну організацію певної послідовності комунікативних дій і включають ціль або цілі взаємодії, реалізація яких передбачає декілька способів, вибір яких регулюється комунікативною стратегією" [Т.А. ван Дейк 1989, 272]. За Ф.С. Бацевичем стратегія мовленнєвого спілкування, або комунікативна стратегія – оптимальна реалізація інтенцій мовця щодо досягнення конкретної мети спілкування, тобто контроль і вибір дієвих ходів спілкування і гнучкої їх видозміни в конкретній ситуації [Бацевич 2009, 133]. Комунікативні стратегії вирізняються гнучкістю та динамікою, оскільки у процесі спілкування вони зазнають постійних коригувань, безпосередньо залежать від мовленнєвих дій опонента та від контексту дискурсу, що постійно доповнюється та змінюється [Макаров 2003, 194]. Тобто

комунікативним стратегіям притаманні такі ознаки як динамічність, гнучкість та варіативність. А процес вибору конкретної комунікативної стратегії відбувається під впливом різноманітних чинників та складається з певних кроки.

Попри значний інтерес дослідників до проблеми комунікативних стратегій і тактик питання їхньої типології залишається відкритим, адже ще досі не розроблена єдина класифікація. До того ж слід зауважити, що більшість уже існуючих типологій стосуються комунікації в цілому і не враховують особливостей конкретних комунікативних ситуацій. Тому в цій роботі ми робимо спробу розробки класифікації комунікативних стратегій з урахуванням специфіки німецькомовного політичного дискурсу. Опираючись на теоретичні дослідження провідних учених, ми виділимо дві групи комунікативних стратегій, що використовують журналісти у політичних інтерв'ю – конструктивні та деструктивні, а також дамо коротку характеристику тактик, за допомогою яких вони реалізуються.

Інтерв'юер може займати різні позиції під час інтерв'ю і таким чином впливати на його хід або спрямовувати в потрібний напрямок. Дуже часто процес встановлення контакту з співрозмовником відбувається ще до початку запису розмови.

Тому перш за все слід говорити про стратегію контактовстановлення або емоційно-налаштувальну стратегію, яка у нашій класифікації належить до конструктивних. Її мета – "розговорити" інтерв'юера та спонукати до максимального викладу інформації. Журналіст в такому випадку використовує тактику формування довіри і часто підкреслює важливість саме цього інтерв'ю ("*Im exklusiven Interview mit...*", *Angela Merkel im persönlichen Gespräch mit...*), починаючи розмову не зі стандартних та звичних запитань, аби не створити враження, ніби політику достатньо розповісти те, про що він і так завжди говорить.

Frage: Lassen Sie uns über den wichtigsten Tag der vergangenen Woche sprechen ...

Wolfgang Schäuble: Samstag, Deutschland – Argentinien. 2:1!

Frage: Sie sind mutig! Dieses Interview erscheint erst nach dem Spiel. Aber gut, Sie gelten als Prophet. Nach dem ersten Bundespräsidentenwahlgang sollen Sie gesagt haben, im zweiten Anlauf müssten es wenigstens 615 Stimmen für Christian Wulff werden

Дана стратегія реалізується у мовленні завдяки спонукальним реченням та емоційно забарвленій лексиці з позитивним відтінком.

Наступною є стратегія отримання інформації, що має на меті підтвердити або спростувати певні факти і реалізується за допомогою тактики прямого запитання або прямого спонукування, наприклад:

In einer Woche will die SPD Ihren ehemaligen Finanzminister Peer Steinbrück zum Kanzlerkandidaten nominieren. Wie ernst nehmen Sie ihn trotz Fehlstart als Herausforderer?

Надзвичайно важливою є стратегія контролю за темою та основною лінією розмови, для реалізації якої журналіст використовує тактику повторного запитання інформації і уточнення раніше сказаного. Такі питання як *"Wie meinen Sie das? Können Sie das mit einem Beispiel deutlich machen? Könnten Sie das jetzt noch mal zusammenfassen?"*, а також повторення ключових понять останніх реплік допоможуть сконцентруватися на головних моментах інтерв'ю.

Ці комунікативні стратегії роблять комунікацію більш ефективною для обох сторін – інтерв'юера та респондента й підпорядковані спільній меті – максимальному донесенню інформації до громадськості. Але як у політиків, так і в журналістів є своя власна аудиторія і прихильники. Тому часто політичне інтерв'ю стає місцем гострих дискусій та навіть конфліктів. У своєму прагненні до сенсаційності або викриття скандальної інформації, журналісти користуються іншими стратегіями і тактиками, які ми називатимемо деструктивними.

Серед них, зокрема, стратегія провокації. Вона передбачає використання інтерв'юером таких тактик як:

- питання з підтекстом (*Warum sollen Ihnen die Bürger erneut den Regierungsauftrag geben?*)

- критика з посиланням на третіх осіб (*Der designierte Kanzlerkandidat der SPD, Peer Steinbrück, hat Sie im Bundestag dazu aufgefordert, die volle Wahrheit über die Lage Griechenlands und ihre Folgen für Deutschland zu sagen. Verschweigen Sie den Bürgern, dass die dicke Rechnung noch kommt?*)

-вказівка на протиріччя (*Verbinden Sie mit der Euro-Krise Ihr politisches Schicksal in dem Sinn, dass Sie sagen: Ich habe es nur dann verdient wiedergewählt zu werden, wenn der Euro nicht crasht?*) –

-сугестивні питання

Особливо цікавими є останні. Сугестивна тактика полягає в тому, що кожна відповідь на одне питання стає основою

наступного. Таким чином журналіст має змогу поставити питання, отримати відповідь і підвести респондента до заздалегідь запланованої думки. Наприклад, *"Haben Sie nicht auch manchmal das Gefühl, dass rot-grün seinen ganzen Idealismus an der Realität abgeschliffen hat?"*

Ще однією стратегією є так звана "наступальна позиція". Журналісти застосовують її для того, щоб виставити політика у негативному світлі або поставити під сумнів його репутацію та вказати на певні "промахи" у роботі.

(Fragen nach Ihrem größten Erfolg oder Ihrer bittersten Niederlage weichen Sie beharrlich aus. Was war denn in den vergangenen Jahren Ihr schwerster Fehler?

... und damit die Schulden weiter erhöhen)

Ця стратегія реалізується за допомогою таких мовних засобів, як лексика з негативною семантикою (*schwerster Fehler, Schulden erhöhen*). І в реченні ця лексика зв'язується з самим політиком, у якого беруть інтерв'ю.

Отже, процес комунікації передбачає постійний вибір (свідомий чи несвідомий) такої моделі поведінки (комунікативних стратегій), яка в конкретній ситуації буде найбільш сприятливою у досягненні поставленої мети. Механізмами реалізації комунікативних стратегій є комунікативні тактики.

Проаналізовані фрагменти у даній статті свідчать не лише про різноманіття комунікативних стратегій, які використовують журналісти в інтерв'ю з політиками, а й про широку варіативність тактик їх втілення. До конструктивних комунікативних стратегій ми відносимо стратегію контактостановлення (або емоційно-налаштувальну), отримання інформації, контролю за темою та основною лінією розмови, а до деструктивних – стратегію провокації та "наступальної позиції".

У подальшому доцільно буде дослідити, яким чином кожна з визначених стратегій впливає на комунікативну поведінку конкретних журналістів та як реагують політики на використання журналістами саме деструктивних тактик.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник / Флорій Сергійович Бацевич. – 2-ге вид., доп. – К.: ВЦ "Академія", 2009. – 376 с.

2. Дейк ван Т.А., Кинч В. Стратегии понимания связного текста // Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. 23: Когнитивные аспекты языка. – М., 1988. – С. 153–211.

3. Иссерс О.С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи / О.С. Иссерс. – М.: Едиториал УРСС, 2002. – 284 с.

4. Макаров М.Л. Основы теории дискурса / М.Л. Макаров. – М.: ИТДГК "Гнозис", 2003. – 280 с.

5. Яшенкова О.В. Основы теории мовної комунікації: навчальний посібник/ О.В. Яшенкова. – К. : ВЦ "Академія", 2010. – 312 с.

6. Frankfurter Rundschau [*Электронный ресурс*]. – Электрон. дані. – Режим доступу: <http://www.fr-online.de/spezials/interview-mit-angela-merkel--sparkurs-waere-teurer-fuer-deutschland-,1472610,2784178.html>

7. Neue OZ [*Электронный ресурс*]. – Электрон. дані. – Режим доступу: <http://www.noz.de/deutschland-und-welt/politik/68999599/angela-merkel-mahnt-im-interview-mit-unserer-zeitung-nicht-bequem-werden>

8. Zeit ONLINE [*Электронный ресурс*]. – Электрон. дані. – Режим доступу: <http://www.zeit.de/politik/2010-07/schaeuble-interview-politik>.

Стаття надійшла до редакції 22.04.2013

Шах Б., студ.,
КНУ имени Тараса Шевченка

КОНСТРУКТИВНЫЕ И ДЕСТРУКТИВНЫЕ КОММУНИКАТИВНЫЕ СТРАТЕГИИ ЖУРНАЛИСТОВ В НЕМЕЦКОЯЗЫЧНОМ ПОЛИТИЧЕСКОМ ИНТЕРВЬЮ

В статье рассматриваются основные коммуникативные стратегии, которые используют журналисты в интервью с политиками, и предлагается их классификация на две группы – конструктивные и деструктивные.

***Ключевые слова:** дискурс, коммуникация, стратегия, политическое интервью.*

Shakh B., stud.,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

The constructive and destructive communicative strategies of journalists in the German interview

The proposed article regards the main communicative strategies, which the journalists use in the interview with politicians. The communicative strategies are classified into two groups – constructive and destructive.

***Key words:** discourse, communication, strategy, political interview.*